

O'QUVCHINING ESTETIK MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH JARAYONI

Farg'ona shahar 1-sonli politexnikum ta'lim ustasi

Xo'jaqulova Zuxra Xasanbayevna

Farg'ona shahar 1-sonli politexnikum ta'lim ustasi

Karimova Iroda Akramovna

ANNOTATSIYA: *Antropologlarning ta'kidlashicha, go'zallik va totuvlikka ehtiyoj odamlarga xosdir. Ushbu komponentsiz dunyoning yaxlit rasmini, shuningdek, o'quvchining ijodiy faoliyatini shakllantirish mumkin emas. Qadim zamonlardan beri donishmandlar bolalarni mehr va go'zallik muhitida tarbiyalashni maslahat berishgan. Yigitlar uchun go'zallik va jismoniy rivojlanishni idrok etish ustuvor, yoshlar uchun - turli xil san'at turlarini o'rganish va ulardan zavqlanish sifatida qabul qilindi. Shunday qilib, shaxsning estetik madaniyatini shakllantirishning ahamiyati doimo tan olingan. Ushbu maqola estetikaning inson hayotida tutgan o'rni haqida.*

KALIT SO'ZLAR: *estetika atamasi, moddiy qadriyatlar, intellektual tarbiya, go'zallik, jahon va milliy madaniyat, estetik tuyg'ular, estetik hislar.*

"Estetika" atamasi yunon tiliga qaytadi *aisteticos* (hislar orqali seziladi). Go'zallikning turli shakllari ushbu falsafiy ta'limotning asosiy tadqiqot mavzusiga aylandi. Aqlli, ma'naviy jihatdan rivojlangan inson tabiatdagi, san'atdagi va kundalik hayotdagi go'zallikni qanday ko'rishni biladi, atrofdagi haqiqatni jalb qilishga intiladi.

Biroq, zamonaviy jamiyatda iste'molchilik, moddiy qadriyatlarga egalik qilish tendentsiyasi sezilarli bo'lib bormoqda. O'quvchining intellektual tarbiyasiga katta ahamiyat beriladi. Ratsional-mantiqiy yondashuv hissiy, hissiy komponentni siqib

chiqaradi. Bu nomoddiy madaniy merosning qadrsizlanishiga, insonning ichki dunyosining qashshoqlashishiga va uning ijodiy salohiyatining pasayishiga olib keladi.

Shu munosabat bilan yosh avlodni estetik tarbiyalash alohida ahamiyatga ega. Uning maqsadi shaxsiyat madaniyatini shakllantirishdir, unga quyidagilar kiradi:

- Estetik hislar. San'at va hayotda go'zallikni ko'rish qobiliyati.
- Estetik tuyg'ular. Bu tabiat hodisalari, san'at va hokazolarga baholovchi munosabatda bo'lishga asoslangan insonning hissiy tajribalari.
- Estetik ideallar. Bu shaxsning mukammallik haqidagi g'oyalari.
- Estetik ehtiyojlar. Go'zallik bilan turli xil ko'rinishlarida muloqot qilishga intilish.
- Estetik did. Bu go'zal va chirkin narsalarni ajrata olish, ularni mavjud estetik bilim va shakllangan ideallarga muvofiq ravishda baholash qobiliyatidir.

Ta'lim ishida odatda quyidagi tarkibiy qismlar ajratiladi:

1. Estetik tarbiya. Jahon va milliy madaniyat bilan tanishishni, san'at tarixi bilimlarini o'zlashtirishni o'z ichiga oladi.

2. Badiiy va estetik tarbiya. U bolalarni ijodiy faoliyatga jalb qilishni, ularning didi va qadriyat yo'nalishlarini shakllantirishni ta'minlaydi.

3. Estetik o'z-o'zini tarbiyalash. Uning jarayonida inson o'zini takomillashtirish bilan shug'ullanadi, mavjud bilim va amaliy ko'nikmalarni chuqurlashtiradi.

4. Bolaning estetik ehtiyojlarini, shuningdek, uning ijodiy qobiliyatlarini tarbiyalash. Insonda go'zallarga bo'lgan ishtiyoq, o'z-o'zini namoyon qilish orqali dunyoga yangi narsalarni olib kirishni istash kerak.

Bolaning estetik madaniyati ikki yo'nalishda shakllanadi: umuminsoniy qadriyatlar bilan tanishish va badiiy faoliyatga qo'shilish. Bunga muvofiq, o'qituvchilar oldida turgan ikkita virinchisi, yosh avlodning estetik bilimlarini shakllantirish, ularni o'tmish madaniyati bilan tanishtirish uchun mo'ljallangan. Bolalar hayotdagi, mehnatdagi, tabiatdagi go'zallikni ko'rishga, unga hissiy munosabatda bo'lishga o'rgatiladi. Estetik ideallar shakllanmoqda. Harakatlar, fikrlar, tashqi ko'rinishda mukammallikka intilish rag'batlantiriladi. O'qituvchi estetik didning hamma odamlar uchun har xil ekanligini unutmasligi kerak. Ba'zi bolalar klassik musiqani hayratda qoldiradilar, boshqalari hard rock bilan xursand bo'ladilar. Bolalarni boshqa odamlarning va davrlarning didini o'ziga xosligi bilan bog'lashga, ularga hurmat bilan munosabatda bo'lishga o'rgatish kerak.

Ikkinchi guruh vazifalari bolalarning amaliy badiiy faoliyatida ishtirok etishni o'z ichiga oladi. Ularga rasm chizish, ertaklar tuzish, plastilindan haykaltaroshlik, raqsga tushish, cholg'u asboblarida o'ynash, qo'shiq aytish, she'r aytishni o'rgatadilar. O'qituvchilar tomonidan teatrlashtirilgan tomoshalar, konsertlar, adabiy kechalar, ko'rgazma va festivallar tashkil etiladi. Natijada, bola faol ijodiy faoliyatga qo'shiladi, go'zallikni o'z qo'li bilan yaratishni o'rganadi.

Ideal holda, o'qituvchilar va ota-onalar san'at va hayotdagi go'zallikni chuqur his etadigan madaniy shaxsni rivojlantirishlari kerak. Bunday odam yuksak ma'naviyat va faol ijodiy munosabat bilan ajralib turadi. Xulosa qilish mumkinki, estetik tarbiya vazifalari quyidagi mezonlarga muvofiq bajarilgan:

- Shaxs badiiy ideallarga ega.

- U muntazam ravishda muzeylarga, ko'rgazmalarga, konsertlarga va mahalliy diqqatga sazovor joylarga tashrif buyuradi.
- Inson san'at haqidagi ma'lumotlarni mustaqil ravishda o'rganadi, klassiklarning asarlarini o'qiydi, janr va uslublar bo'yicha boshqaradi.
- U kamida 4 turdagi san'at namoyandalarining nomlarini ayta oladi, ularning ishlarini biladi. Ko'rgan ishini baholay oladi, unga munosabatini bildiradi.

Xulosa qilib aytganda, estetik tarbiya muammolarini hal qilishda bolada erkin fikrlash, uning atrofida go'zallik yaratishga intilishni shakllantirishga alohida e'tibor berilishi kerak. Shunda u zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli moslasha oladi va unga foyda keltiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B.X.Xodjayev . Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent 2017.
2. B.B.Ma`murov. Umumiy pedagogika. Buxoro 2020.
3. Abdulla Sher, Bahodir Husanov. Estetika. Uslubiy qo'llanma. Toshkent O'zbekiston Faylasuflari Milliy Jamiyati Nashriyoti 2010
4. <https://minikar.ru/uz/money/hudozhestvenno-esteticheskoe-razvitiie-ivospitanie-aktualnost/>
5. Gazali Abu Hamid. Воскрешение наук о вере.-М.: Наука. 1980.